

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

בכ אריו

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

כב (א) ויהי אחר הדברים האלה
והאלהים נסה את אברהם

כב (א) עם ויאר נאך ריעועו
בעגעבענה יטען, אלס
נאטשט אברהם פֿערזוכטע, אונד
שפראך

ויאמר

תרגום אונקלוס

ר ש י

כב (א) ויהי בחר פתחמיא האלין ויי נסי
שנה היה בלאתו מתרן. אותה שנה וינא
וישב באלוני מארא שלא מנינו קודם לכן
שתישב אלף שם שנבל מקומותיו היה

כאורח חונה ונוסע והולך שנאמר ויעבור אברהם. ויעחק משם. ויהי רעב וירד אברהם מצרימה.
ובמצרים לא עשה אלף שלשה חדשים שהרי שלחו פרעה מיד וילך למסעיו עד וינא וישב באלוני
מארא אשר בחברון שם ישב עד שנהפכה סדיס מיד ויסע משם אברהם מפני צושה של לוט ונא לארץ
פלשתיים וכן תשעים ותשע שנה היה שהרי בשלישי למילתו באו אללו המלכאים הרי כ"ה שנה וכאן
כתיב ימים רבים מרובים על הראשונים ולא בא הכתוב לסתום אלף לפרש ואס היו מרובים עליהם
שתי שנים או יותר היה מפרשם ועל כרחק אינם יתרים יותר משנה הרי כ"ו שנה מיד ילא משם
וחזר לחברון ואותה שנה קדמה לפני עקידתו של יצחק י"ב שנים. כך בסדר עולם:

כב (א) אחר הדברים האלה. יש מרבותינו אומרים אחר דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר מכל

סעודה

ב א ו ר

כב (א) ויהי אחר הדברים האלה, כל מקום שנאמר אחר הדברים האלה משובר אל הפרשה
שלמעלה, אחר הדברים האלה שהרג אברהם את המלכים, אמר לו הקב"ה אל תירא
אברהם מן האומות (בראשית ט"ו א'), ויהי אחרי הדברים האלה שנולד יצחק ויגד לאברהם
לאמר עוד ובתואל ילד את רבקה וגו' (שם כ"ב כ"ג), אף כאן אחר הדברי' שברת אברה'
ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברה' וכו', ומרה אסו של הקב"ה על זאת שהרי ארץ
פלשתיים ניתן לאברהם, וגם ביהושע מטילים על ערי חמשת סרני פלשתיים גורל בכלל גבול
ישראל, והקב"ה לוח עליהם לא תחיה כל נשמה, לכן והאלהים נסה את אברהם, קנחתו
ולערו, כדכתי' הנסה דבר אליך מלחה (איוב ד' ב'), ועל נסתם את ה' (שמות י"ז ז'),
מסה ומריבה (שם), בחנוני ה' ונסני (תהלים כ"ו ב'), כלומר נתנאות בנן שנחתי לך לכרות
ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלהו לעולה, וירא' מה הועילה בריתו' ברית שלך,
(הרשב"ם), וכת' נסה, קונטרס רי"אה, אבל אין בן דעת המפרשים והמתרגמים ללשון ארמי
ב"א לשון הנחמה כאשר ינא עוד, ולדעת מהר"י אברבנאל ענין נסיון הוא מלשון התווממות
מענין ונשא גם לגויים (ישעי' ה' כ"ו), והכוונה שרוממו והגדילו, ואין דעתי נוסה בפירוש
הזה כי אינו משרשו כי גם שרשו נסם, וזה שרשו נסה, (ואף כי במדרש מפרש פסוק כי
לבעבור נסות אברהם בא האלהים (שמות כ' י"ז), לגדל ולרומם אתכם, זהו דרך דרש, אבל
אנו בלתי אל הפשט עינינו בניאורו זה), גם מלאנוהו מתחבר לשרש בחן כמו בחנוני ה' ונסני,
(תהלים כ"ו ב'), אשר נסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי (שם ז"ה ט'), ודעת המתרגם
האשכנזי כדעת המפרשים כללות ענין הנסיון מטעם בחינה, והיא הולאת משפט' הפועל אל המעש',
והם שמות נרדפים כמו אונרו, אלף שיש בחינה הנדל פרטי ככל השמות הנרדפים שיש
להם הוראה כללית משתתפת להם, ועוד הוראות פרטיות מנדילות בחינה, וז"ל הוד והמקום
הגורמי' לפועל לעשות כאשר עם לבנו יקרא נס יון, והגורם את הנסיון ההוא יקרא מנס ה',
פעמים שיכוון המנוסה להולאת משנת המנוסה אל היש, לדעת את הלשון בלבנו, כמו וינסו
אתי

ה מ ע מ ר

ובלע"ז (טתחזריסקע), וכן כתב החכם געוועניוס, והוא עץ גבוה עד מאד, ולזה הורגל נסי
תז"ל מליא באשלי רבדני. ונראה שנטע האשל לזכרון הנרית אשר כרת שם עם מלך פלשתיים,
ותכלית הספור הזה להראות את כבוד יקר אבינו הראשון כי מלך גרר בא עמו בנרית אחים.
וע"ע מ"ש בענין אשל ילדי ר' יוסף ווייסע בניאורו לד"ה ה' א' (י' י"ב).

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲגֵנִי:
(ג) וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנֵךְ אֶת-
יְחִידָךְ אֲשֶׁר-אַהַבְתָּ אֶת-יִצְחָק
וְקַח-לְךָ אֶל-אֶרֶץ הַמִּצְרַיִם וְהַעֲלֵהוּ

שם

הרגום אשכנזי קנ

שפראך צו איהם: אברהם!
אברהם שפראך: היער בין
איך! (ג) דא שפראך נאטט:
נים דיינען זאָהן, דיינען איינ-
ציגען, דען דוא ליעכסט, נעט-
ליך יצחק, געהע היז אין דאָ
לאַנד מוריה, אונד ביינעג

איהן

רש"י

סעודה שעש' אברה' לא הקריב לפניך פ' א'
או איל א' אמר לו כלום עשה אלא בשביל
בני אלו הייתי אומר לו זבח אותו לפני
לא ה' מעבד. וי"א אחר דבריו של ישמעאל
שהיה מתסאר על יצחק שמל בן יג שנה
ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד את'

מיראני אלו אמר לי הק"נה זבח עמך לפני לא הייתי מעבד: הנני. כך היא עניינתם של חסידים
לשון ענוה הוא ול' זיסון: (ב) קח נא. אין נא אלא לשון בקשה אמר לי בבקשה ממך עמוד
לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהו ממס: את בנך. אל שני בנים יש לי אמר
לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאשר אהבת אמר לו שניהם אני
אוהב אמר לו את יצחק. ולמה לא גילה לו מתחלה שלא לערבו פחאוס ומזוז דעתו עליו
ותטרף וכדי לחנכו עליו את המלוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור: ארץ המוריה. ירושלים
וכן

תרגום אונקלוס

יח אברהם ואמר ליה אברהם ואמר
הא אנה: (ג) ואמר דבר פען יח ברך יח
יחידך די רחמתא יח יצחק ואיזיל לך לארעא
פולחנא

באר

אחי זה עשר פעמים (במדבר י"ד כ"ב), (ואו יכול לשון בחינה על ההתבוננות במעשה הגלוי,
לדעת על ידו את מקשבת הפועל הכפונה בלבו), ופעמים שהה' בונתו לחזק ולאחז את
לב המנוסה במדה מן המדות, עד שתשוב קנין ומכונה בנפשו, כי החלק המעשי לא יושלם
בידיעת המדות הטובות והבנות לבד, כי אם בהוסיף עליהם התמדת הפעולות הנמשכות
מהם וההרגל בהם עד שתחזק המדה בלב העושה, ותאמץ את דוחו להיות תמיד מוכן וזרז
ליך בדרכיה ולעשות המעשים הנמשכים ממנה בשמחה בלי עללה והתראלות כלל. ועל הדרך
הזה אמר והאלהים נסה את אברהם, כלומר שנתן לו יד והמליא לו מקיס לאמץ את לבבו
בדרכי היראה ועבודת האל יחברך, ע"י המעשה הגדול והנורא אשר לוכו לעשותו, ובל"א
(ער החט חיהו פערזוכט), ועל הדרך הראשון יאמר בל"א (ער החט חיהו געפריפט) עכ"ל:
הנני, לשון הזנה, הנני מזומן למזותך והיא מלה מורכבת מן הן אני או מן הנה אני:
(כ) אח בוך את יחידך, בעבור היותו בן הבירה והוא לבדו אשר יקרא לו זרע קראו יחידו
ובא לשון להגדיל המלוה אמר קח נא את בנך היחיד האהוב יצחק והעלהו עולה לפני-
(הרמב"ן): אל ארץ המריה, נמלאת המלה הזאת עוד פעם אחת בד"ה (ב' ג' א'), וישל
שלמה

המער

כב (ב) ארץ המוריה, מה שאמר הרב המבאר בשם הרמב"ן כי בפסוק אל הר המור ואל
גבעת הלבונה (ש"ה ד' ו') הנוויה על אותו הר המור וגבעת הלבונה שהם בארץ
שנא; הנה לדעתי הוא רחוק, כי כפי הנראה הרועה והרעה היו בארץ ישראל, וכמו שאמר
מיד אחר זה (שם ז') אחי מלכנון בלה, וא"כ איך יאמר עד שיפוח היום אלך לי אל ארץ שנא,
אל הנכון כי שם הוא על דרך ההעברה וברוח שיבי קרא הרועה להר אחד אשר שם יולו בשמים
ופרחים יתנו ריח על לך השאלה הר המור וגבעת הלבונה והוא יופי המליכה כנודע, ואולי
גם הרב נוון לזה, אך שלא נחר דבריו.

שם לעלה על אחד ההרים אשר
אמר אליה: (ג) וישכם אברהם
בבקר ויחבש את חמרו ויקח
את שני נעריו אתו ואת יצחק

איהו דארט צום גאנצען אַ
פֿאַר אויף איינעם דער בערגע,
דען איך דיר אנצייגען ווערדע.
(ג) אברהם שמונד דעם מאַר-
בענס גריה אויף, זאטטעלטע
זיינען עזעל, נאָהם זיינע צווייא
קנאָבען מיט אונד זיינען זאָהן

ר ש י

תרגום אונקלוס

פולחנא ואסקיה קדמי תמן לעלתא על
חד מן פוריא די אימר לה: (ג) ואקדים
אברהם בצפרא זריו ית חמריה וידבר ית
תרין עולימוהי עמיה וית יצחק בריה ויצלח
אעי

וכן דברני הימים (סימן ג') לננות את
צית ה' צירושלים נהר המוריה. ורבותינו
סירשו על שם שמעם הוראה יולאה לישראל
ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטורת
שיש בו מור נרד ושאר בשמים: והעלהו.
לא אמר לו שחטכו לפי שלא היה חפץ
הקב"ה לשחטו אלא להעלהו להר לעשותו

עולה ומשהעלהו אמר לו הורידהו: אחד ההרים. הקב"ה מתהא הדיקים ואמר כך מגלה להם
וכל זה כדי להרבות שבתן. וכן אל הארץ אשר ארצך. וכן ציונה וקרא עליה את הקריאה:
(ג) וישכם. נודרו למטה: ויחבש. הוא בעלמו ולא לזה לאחד מעבדיו שהאבהה מקלקלת השור: את
שני נעריו. ישמעאל וחליעזר שאין אדם חשוב ראוי ללכת לדרכך בלא שני אנשי שאם יטרך האחד לנפשו
ויחזקה

באור

שלמה לננות את צית ה' צירושלם נהר המוריה אשר נרא' לדויד אבינו אשר הכין במקום
דויד בנרן ארנון היבוס, והנה מפיוש שם שהוא מקום המקדש, ועל דעת חז"ל צפרקי ר"א
הוא המקום שהקריבו בו אדם וקין והבל ונח, אמנם שם מוריה חז"ל דרשו בו דרשות שונות,
והרמב"ן כתב חז"ל והננוק על דרך הפשט שהוא כמו אל הר המור ואל גבעת הלבונה (שיר
ד' ו'), כי ימלאון שם נהר ההוא מור ואהלי' וקנומן כענין שאמרו קנומן הי' גדל בא"י והיו
עזים ולבאים חובלים ממנו או שנקראו כן לשבח ישראל והנה נכאן קורא שם הארץ ארץ מוריה
ושם נראה כי הר הבית לבדו יקר' הר המוריה, ואולי נקראת העיר (כ"ל ש"ל הזרן) על
שם ההר ההוא אשר בתוכה, הארץ אשר נהר המוריה, וההר לבדו נקרא מוריה עב"ל,
והנה מה שהוכיח כי המור גדל שם ממה שאמרו חז"ל קנומן הי' גדל בא"י והי' מרעה ללבוניה,
לא ידעתי מה ענין מור אלל קנומן, ונודע כי המור והלבוניה אינם גדלים רק במלכות שגא
אשר בארץ ערב (כפי דעת הרמב"ן) עלמו שחולק על הרמב"ם כפי' סממני הקטורת האומר
שהמור הוא המוס"קו שהוא דם מיה קרוש שנארכות הודו, אבל הוא אומר שהוא (המינה)
שנארץ שגא הי' גדלה על הר אחד, וסמוך לו בגבעות הנמוכות ממנו יגדלו איילי הלבונה,
ועליהם אמר שלמה בש"ה (ד' ו'), אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבוני' והי' לו לקרותו הר
הקנומן או ארץ הקנומן, ואף עב"ז אפשר הדבר שהי' גם המור גדל בא"י בימים ההם, מכל
מקום אין לזה ראיה מדברי חז"ל שלא הזכירו רק קנומן לבד, והנה אף אונקלוס ביארו מענין
המור, שחרגם לארעא פולקנא על שם עבודת הקטורת שיש בו מור נרד ושאר בשמים, כמו
שהבין רש"י ז"ל מדבריו, ואולם אין בכל זה הכרע, ועם שנהן רשות לדורש לדרוש שמות העננס
בל אחד כמות נפשו וכפי העולה על רוחו, וכלם יפ"י וערבי' לאוזן לשומע, הנה אנוחנו לא נדע סבת
השמות ההם בברור, במקום שלא גלחה לנו התורה או הקילה את טעמם, ומי הוא זה אשר
הי' יכול להתנבאות בשם ישכר שיקראו כן שעבור שר הדולאים שנחנה לזה לרחל, אם לא
סברה לנו התורה הזאת, ומי הי' יודע סבת שם יעקב לולי גלחה לנו התורה כי ידו אחזה
בצקב עשו, ומי יגלה לנו סבת שמות שחר האנשים, נחשון בן עמינדב, אלישבע, פינחס,
אהרן, ודומיהם, אשר היו בלי ספק לחיזה סנה ידועה או ונעלמה ממנו? אשר אמר
אליך, להרבות שנתו לא גילה לו מיד: (ג) וישכם, נודרו למטה: ויחבש, ענין קשור
הנכחה

בְּנֵו וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלְה וַיִּקַּם וַיִּלְךְ
אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לֹו
הָאֱלֹהִים: (ו) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא
אֲבָרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-
הַמָּקוֹם מֵרְחֹק: (ה) וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם
אֶל-נְעָרָיו שְׂבוּ-לָכֶם פֹּה עִם-
הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נִלְכְּה עַד-כֹּה
וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשׁוּבָה אֵלֵיכֶם:

ויקח

יצחק, שפאלטעטע אפפער.
האלץ, מאכטע זיך אויף, אונד
גינג אן דען ארט, וועלכען
איהם נאכט אנגעצייגט האט.
טע. (ד) אם דריטטען טאגע
הוב אברהם וייגע אייגען אויף,
אונד זאה דען ארט פאן פערן.
(ה) דא שפראך אברהם צו זיין
נען קנאבען: בלייבט נור היער
מיט דעם עזעל, איך אבער
אונד דייער קנאבע, וויר וואל.
לען ביז דארטהין געהען, אונד
צום אנכעטען ניערערווערפען.
אונד צו איך צוריק קעהרען.
אברהם

תרגום אונקלוס

אֵעִי לַעֲלֹחַ וְקָם וְאָזַל לְאַחֲרָא דִּי אָמַר לִיה
יִי: (ו) בַּיּוֹמָא הַלִּיתָהּ וַיִּקַּף אֲבָרָהָם ית
עֵינֵיהִי וַחֲוָא ית אַחֲרָא סְרַחִיק: (ה) וַאֲמַר
אֲבָרָהָם לַעֲוִילִימֹהִי אֹרִיכוּ לְכוּן הָכָא עִם
חֲמֹרָא וְאָנָּא וְעִילִימָא נְחֻמְטִי עַד כָּא וְנִסְגֹוד
וְנַחֲוֹב

ונחוב

ר ש י

ויהי חק יהיה השני עמו: ויבקע. תרגום
וללח כמו וללחו הירדן (שמואל ב' י"ט)
לשון ביקוע פונדר"ל בלע"ז: (ד) ביום
השלישי. למה איחר מלהראותו מיד כדי
שלא יאמרו הממו וערבבו סתאים ונטרף
דעתו ואלו היה לו שהות להמליך אל לבו
לא היה עושה: וירא את המקום. ראה
ענין קצור על ההר: (ה) עד כה. כלומר
דרך מועט למקום אשר לפנינו ומדרש
אנדה אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום כה יהיה זרעך: ונשובה. נחנחא שיצונו שניהם:
המאכלת

ב א ו ר

הנהמה באזור שלה: ויבקע, א"ת וללח כמו וללחו הירדן (שמואל ב' י"ט י"ז), לשון ביקוע,
פונדר"ל בלע"ז ובל"ל (טפתוטען). (רש"י): עצי עלה, הניד הנתיב זכויותו במורה אולי לא
ימלא שם במקום ההוא עלים והולכים שלה ימים, (הרמב"ן), כוונת הרב ז"ל לפי דרכו
שאברהם לא ידע את ההר והאזן פן לא ימלא על ההר אשר יאמר לו השם עזי'
מוזמנים, כי על הר המורי' אשר הרב ז"ל שהאזן ואיהלים וקמון גדל שם לרוב עד
שהזים ולבאים אוכלים ממנו, והמור וההלים הם מיני עלים, אבל האמת לדעתי
כי המור איננו גדל שם, וחז"ל לא אמרו רק הקמון שלדעת קצת המזכירים איננו עין רק
מין חנן מנושא ורישני מזל ונקרא בלטינו, סקוינאנו, ולכן הוא מאכל בהמות, וגם לא
אמרו שגדל בה ההוא רק בל"י, ואולי במקום ההוא לא היו עלים: ויקם, לשון זכויות,
עין מ"ג נפ' בלק (במדבר כ"ד כ"ה): (ה) ביום השלישי וישא וגו', שעורו כאלו אמר,
ויהי ביום השלישי וישא וגו', ובל"ל (אם דער דריטטע טאג קאמ, ון הויב וגו'): וירא אז
המקום מרחק, ראה ענין קצור על ההר ונמקיים גוה אשר אמר חליך, וימנן על דרך הפשט
וירא את המקום מרחק. אראה ארץ המורה כי כל הארץ היתה יולע. (הרמב"ן): (ח) שבו
לבם פה, המתוונת פה, וכן ת"א וינ"ע, אוריכו, ולח רבה שלבו עמו, כדי שלא יאסו בידו
וישרידוהו בעשותו פונק: עד כה, נאורו דרך מועט למקום אשר לפנינו:

וישם

(ו) אברהם נאהם דאז אפפער. האלץ, לענטע עס אויף זיינען זאהן יצחק, נאהם אין זיינער האנד דאז פייער אונד דאז שלאכטמעסער; אלזא גינגען זיא ביידע צוזאממען.
 (ז) יצחק שפראך צו זיינעם פאטער אברהם, אונד זאגטע: מיין פאטער! אברהם שפראך: היער בין איך, מיין זאהן! יענער שפראך: היער איזט צו יאר פייער אונד האלץ, ווא איוט זאבער דאז לאם צום גאנצען אפפער? (ח) אברהם שפראך: גאטט ווירד זיך זעלבסט אויס-
 ערזעהן דאז לאם צום גאנצען אפפער, מיין זאהן! אלזא גינגען זיא ביידע צוזאממען.
 אלס

(ו) וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־עֵצֵי הָעֵלֶּה וַיִּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: (ז) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיִה הַשָּׂה לְעֹלֶה: (ח) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֵה לֹא הַשָּׂה לְעֹלֶה בְנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו

ערושהן דאז לאם צום גאנצען אפפער, מיין זאהן! אלזא גינגען זיא ביידע צוזאממען. אלס

ר ש י

(ו) המאכלת. סבין. על שם שאוכלת את הבשר כמא דתימא ומרבי תאכל בשר (דברים ל"ב). ושמצרת בשר לאכילה. ד"א זאת נקראת מאכלת על שם שישראל אוכלים מתן שכרה: וילכו שניהם יחדו. אנרהם שהיה יודע שהולך לשמוע את בנו היה הולך ברלון ושמה כילחק שלא היה מרגיש בדבר: (ז) יראה לו השם. כלומר יראה ויבחר לו השם ואם אין שם לעולה בני. ואע"פ שהבין יצחק שהוא הולך לישמע וילכו שניהם יחדו

חרגום אונקלוס

ונחוב לוחכות: (ו) וגסיב אברהם ית אעי דעלחא ושוי על יצחק בריה וגסיב בידיה ית אשחא וית סבינא ואולו תרויהון כחדא: (ז) ואמר יצחק לאברהם אבוי ואמר אבא ואמר הא אבא ברי ואמר הא אשחא ואעיא ואן אמרא לעלחא: (ח) ואמר אברהם קדם יי גלי ליה אמרא לעלחא ברי ואולו תרויהון כחדא

ב א ו ר

(ו) וישש על יצחק בנו, כי בתמלה שם העלים על הממור ועתה שעוז הממור עם נערו שם העלים על יצחק: המאכלת, הסבין נקרא בן ע"ש שה' אוכל ומכלה, כמ"ש ומרבי תאכל בשר (דברים ל"ב מ"ב), וגשאר בן בהפסק בסגול ועל המשפט הי' ראוי להיות בקמץ כמו ולדקה למשקלת (ישעי כ"ט י"ז), ויתכן לפי דעתי שלא הונח שם מאכלת רק על הסבין המיוחד לתוך בשר, ונקראת בן לפי שמאכילה את הבשר והיינו שגורמת שיאכל הבשר, וכן כת' רש"י שמצרת בשר לאכיל', ר"ל שמחנקת ומכינה, ולפי שמכינה לאחרים שיאכלו נקראת בלשון הפעיל: (ז) חנה האש והעצים ואיה השה לעלה, הו"ו מצבת ב' המאמרים כי המה מתיחסים יחד בענין הכנת העולה: (ח) אלהים יראה לו השה לעלה, בני, אלהים יבחר לו את השה לעולה

ה מ ע ר

(ו) המאכלת, כתב הרב המנאר: ועל המשפט הי' ראוי להיות בקמץ וכו', אולם רבו כמו רבו שמות ממשקל פעיל ופעיל שלא ישתנו בהפסק, והכניסם הרד"ק במכלול.

יִהְיוּ: (ט) וַיֵּבְאוּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
אָמַר-לוֹ הַאֱלֹהִים וַיְבַן שָׁם אֲבֵרָהָם
אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים
וַיַּעֲקֹד אֶת-יִצְחָק בְּנֹו וַיִּשֶׂם אֹתוֹ
עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמָּעַל לַעֲצִים:
(י) וַיִּשְׁלַח אֲבֵרָהָם אֶת-יְדֹו וַיִּקַּח
אֶת-הַמֵּאֲכָלֹת לְשֹׁהַט אֶת-בְּנֹו:
(יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאדָּ: יְהוָה מִן-
הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבֵרָהָם אֲבֵרָהָם
וַיֹּאמֶר הֲנִי: (יב) וַיֹּאמֶר אֵל-
תְּשַׁלַּח יְדֶךָ אֶל-הַנְּעָר וְאֶל-תַּעֲשׂ
לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יֵדְעֵתִי כִּי-יֵרָא
אלהים

תרגום אשכנזי קם
(ט) אלם זיא נוו און דען ארט
קאמען, דען איהם גאטט אנה
געצייגט האטטע, ביעטע
אברהם איינען אלטאר, ארד-
נעטע דאן האלץ, באנד זיי-
נען זאָהן יצחק, אונד לענטע
איהן אויף דען אלטאר איבער
דאן האלץ. (י) היערויף
שטרעקטע אברהם זיינע האנד
אויס, אונד נאהם דאן מעם-
סער זיינען זאָהן צו שלאכטען.
(יא) דאָ ריעף איהם איין ענה-
געל דעם עוויגען פאָם הימ-
מעל צו, אונד שפראך:
אברהם! אברהם! ער שפראך:
היער בין איך! (יב) יענער:
שטרעקקע דייע האנד ניכט
נאך דעם קנאבען, אונד טהוע
איהם ניכטס. דען נון ווייס
איך, דאָס דיא גאטטעס פירט-
ר ש"י

תרגום אונקלוס

בְּחָדָא: (ט) וְאֹתוֹ לְאֶתְרָא דִּי אָמַר לִיהּ יִי
וּבְנָא תַפְּן אֲבֵרָהָם ית מְדַבְּחָא וְסַדְר יִת
אָעִיא וְעַקְד ית יִצְחָק בְּרִיהּ וְשׁוּי יִתִּיהּ עַל
מְדַבְּחָא עֵיל מִן אָעִיא: (י) וְאוֹשִׁיט אֲבֵרָהָם
יִתְיָדִיהּ וְנָסִיבִיחַ סְפִינָא לְמִיכַס ית בְּרִיהּ:
(יא) וַקְרָא לִיהּ מִלְּאכְאָ דִּי מִן שָׁמַיָא וַאֲמַר
אֲבֵרָהָם אֲבֵרָהָם וַאֲמַר הָא אָנָא: (יב) וַאֲמַר
לָא תוֹשִׁיט יְדֶךָ לְעוֹלִימָא וְלָא תַעֲבִיד לִיהּ
מְדַעִם אַרְי בְּעַן יִדְעָנָא אַרְי דְּחָלָא דִּי אֵת

יחדו בלב שיה: (ט) ויעקד. ידיו ורגליו
מאזריו הידים והרגלים כושר היו עקיד'
והיו ל' עקודים שהיו קרסוליהם לבנים
מקום שעוקדים אותן בו היה נכר:
(יא) אברהם אברהם. ל' חנה הוא שופל
אז שמו: (יב) אל תשלח. לשחוט. אמר
לו אם כן לזנס באתי לכאן תעשה בו
חבלה ואוליך ממנו מעט דם אמר לו
אל תעש לו מאומה אל תעש בו מוס:
כי עשה ידעתי. ח"ר אכא ח"ל אברהם
אשרג לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי
כי בילחק יקרא לך זכע ופזרת ואמרת קח
נא את בוך עכשיו אתה אומר לי אל
תשלח ידך אל הנער אמר לו הקב"ה לח

ב א ו ר

לעולה, אתה בני, ומלת יראה יאמר גם על הנחירה והרטון, כמו פן תעלה עלתיך בכל
מקום אשר תראה (דברים י"ב י"ג), ענינו אשר תבחר ותרכה, כן פירושו לפי פשוטו כי
החביר שחמת מלת השם הוא מססיק פחות מן הטפשא שנמלת לעולה מוכיח שכן הוא:
(ט) ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים, עתה הוא הר המוריה, שאמר לו הנה זה
ההר אשר אצדתי לך. (הרמב"ן): ויעקד, ויקשר ידיו ורגליו יחד מאחוריו, וכל לשון עקידה
יד עם רגל יחד, והוא לשון עקודים שהיו קרסוליהם לבנים מקום שעוקדין אותן בו ה' ניכר:
(יא) אברהם אברהם, קריאת הכפל לכוון שהי' קורא פעם אחר פעם לזרז הנקרא, וכן
פ' הרש"ע, ורש"י פ' שהוא לשון חנה: (יב) כי עתה ידעתי וגו', הרש"ע בשם הגאון

תרגום אשכנזי

זירא כב

אלהים אתה ולא השכח את בנה את יהודה ממני: (ג) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אתר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל

מינכזט, דא דואדיינען איינ- ציגען זאזן מיר ניכט פערזוי- גערט האסט: (ג) אברהם הוב ויגע אויגען איהן אונר זאך איינען ווירדער (פֿאָרבייח זויפען), העכנאך ווארד ער אין דען העקקען מיט ויינען הערנערן פערזויקקעלט; דא צינג אברהם הין, נאָהם דען

ויעלהו

תרגום אונקלוס

רשי

ולא מנעת ית ברך ית יחידך מני: (ג) ויקח אברהם ית עינוהי בתר אילין וחזא הוא דכרא חדא אחיד באילנא בקרנוהי ואול אברהם ונסיב ית דיקרא ואסקיה לעלתא חלף

חלל בריתי ומוכא שפתי לא אשנ' באמרת' לך קח מוכא שפתי לא אשנה לא אמרת' לך שמתהו אלא העלשו אסקתיה אחתיה: כי עתה ידעתי. מעתה יש לי מה להשיב לאותן שתמהים מה היה קנתי אלכך יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלהי אתה: (ג) והנה איל. מוכן היה לכך

מזאת ימי בראשית: אחר. אחרי שאמר לו המלאך אל תשלה ירך דאחו נשהוא נאחו וסוף שמתרגמינן חקף אברהם עינוהי בתר אילין: בסבך. אילין: בקרניו. שהיה רץ אלל אברה' והשען סוכנו ומערבנו באילנות

מזאת ימי בראשית: אחר. אחרי שאמר לו המלאך אל תשלה ירך דאחו נשהוא נאחו וסוף שמתרגמינן חקף אברהם עינוהי בתר אילין: בסבך. אילין: בקרניו. שהיה רץ אלל אברה' והשען סוכנו ומערבנו באילנות

באור

אמר כי ידעתי כמו הודעתי ור"ל הידעתי לבחי עולם, ולפי' זה נוטה גם דעת הרשב"ם, ונס רש"י שבתב מעתה יש לי מה להשיב וכו' שרואים כי ירא אלהים אתה עכ"ל נוטה ג"כ לפי' זה, והראש"ע ימאן מלקבל פי' זה ופי' פי' אחר ע"ג, והרמב"ן ז"ל כתב כי עתה ידעתי מהתלה הי' ידע יראתו בנח, לא ילא לפועל באעשה הגדול הזה ועתה נודעה באעשה, והי' זכותו שלם עכ"ל, וכוה בחר המתרגם האשכנזי, והוסיף בו מלת ותבלין דו"ל ידוע שהאל יתברך נשגב ומרומם ממקרי הזמן ושנווי, והזגלגל הדברי' בעבד וכוה וצמיד לא יהיו בערך אל השם יתברך שמו כי אם השתלשלות הסנות והמסוככים כפי' אצל גזרה תבאחו וכוהו הקדום, והוא ידע מאז את כל אשר יעשה בעתיד ע"י ידיעת הסבות אשר מהן יאובנ, וא"כ הענין אשר בערבנו הוא עתה יהיה בערך השם האנה, ומה שנערבנו הוא עתיד יהיה בערבנו המסוכב, ודע זה והנן אמרו עתה ידעתי, והכוונה, לא על הזמן ההוא, כי אם על המעשה שהוא סבת הידיעה, כי זה הוא הזמן ההוא בערך אל השם, על ידי האעשה הזה ידעתי כי ירא אלהי אתה, והוא כאשר אמרו, שהשם יודג הצמיד להיות על ידי ידיעת הסבו, ובל"א (היורודך החבב חיד פרקמנט, דמס דוא וכו') עכ"ל: (ג) וירא והנה איל אתר נאחו בסבך בקרניו, הראש"ע מחבר מלת אחר אל נאחו, והכוונה אחר שנאחו אחר היוו נאחו בסבך בקרניו, והנה הוא נגד בעל הטעמים שהטעים זקף גדול באלת אחר להפסיקו ממלת נאחו, והנבין כפי' הרשב"ם וז"ל וירא והנה איל, עובר לפניו. אחר נאחו בסבך בקרניו, כלומר אחרי כן יראה את האיל מדי עברו נאחו בסבכי היער חזב בלבו ודא' זה המלאך בא בשליחותו של הקב"ה וזמן לי איל זה תחת בני ולכן נאחו בסבך שאוכל לקחתו ולהקריבו, וכן קדמו שרים אחר נגיים (תהלים ס"ז כ"ו), ושבו העבים אחר הגשם (קהלת י"ב ב'), ואח"כ יבא הגשם, וכן ואחר נאחו משה ואהרן (שמות ה' א'), כולם פירושם אחרי כן עכ"ל, וכן פי' וסעדו לנכס אחר תעבדו (בראשית י"ח ה'), וכן מתורגם בל"א: בסבך, ענין השתכחות והסתעפות ועיקר הלשון שנקרא כן הצנף והסניף לפי שהצנפים והסניפים נאחוים ונקשרים ומעורבים זה בזה, וז"ל מ' באילנא, וכן פי' רש"י, אכל יב"ע מרגם באריותא דאילנא, והוא היצר המסוכך באילנות

ויעלהו לעלה תחת בנו: (יד) ויקרא
אברהם שם המקום ההוא יהוה
יראה אשר יאמר היום בהר יהוה
יראה: (טו) ויקרא מלאך יהוה
אל אברהם שנית מן השמים:

ווידער, אינד בראשטע אוהן
צום גאנצען אפער אנשטאטט
זיינעם זאהניס. (יד) אברהם
נענטע דענעלבען ארט: ה'
יראה, וויא נאך יעצט גע-
שפראכען ווירד: אויף דעם
בערגע דעם עויגען ווירד עס
זיך צייגען. (טו) היערויף ריעף

וואמר

איין ענגעל דעם עויגען דעם אברהם צום צווייטען מאהלע פאם היסטעל העראכ, אונד

ר ש י

חרגום אונקלוס

חלף בריה: (יד) ופלח ועלי אברהם תמן
באתרא ההוא ואמר קדם יי הקא יהוה
פלחין דריא בכן. יתאמר ביומא הדין בטורא
הדין אברהם קדם יי פלח: (טו) וקרא
מלאכא דיי לאברהם הננונת מן שמיא:

באילנות: חחת בנו. מאזר אכתיב ויעלהו
לעולה לא חסר המקרא כלום מהו חחת
בנו על כל עבודה שעה ממנו היה מחפלל
ואומר יהי רלון שחא זו באלו היא עשויה
בני בא' בני שזוט באלו דמו זרוק באלו
הוא מופשט באלו הוא נקטר ונעשה דשן:
(יד) ה' יראה. פשוטו כחרגומו ה' יבחר
ויראה לו את המקום הזה להשרות בו
שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר

ואמר

היום. שיאמרו לימי הדורות עליו בחר זה יראה הקב"ה לעמו: היום. הימים העתידין כמו
עד היום הזה שכל המקרא שכל הדורות הנאים הקוראים את המקרא' הזה אומרים עד היום
הזה על היום שעומדים בו. ומ"א ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהגילם מן

ב א ו ר

באילנות, דחוקים ומעורבים זה בזה, וכן מתורגם בל"א: (יד) ויקרא אברהם שם המקום
ההוא ה' יראה וגו', א"ת ויקרא לשון תפלה, ופלח וללי אברהם חתן באתרא ההוא ואמר
קדם ה' הנא יהוה פלחן דריא, ולפי חרגומו יהי' פי' ה' יראה, ה' יבחר ויראה לו את
המקום הזה להשרות בו שכינתו, להקריב כאן קרבנות, וכן פי' רש"י, ולא חרגם המלות רק
הכוונה, בדרבו, וסוף הפסוק מתרגם, נכן יתאמר ביומא הדין בטורא הדין אברהם קדם
ה' פלח, ולפי פירושו יהי' יראה עתיד במקום עבר, אבל רש"י לא פי' בן סוף הפסוק רק
עתיד כמשעו, וז"ל שיאמרו לימי הדורות עליו בחר ה' יראה הקב"ה לעמו, היום, הימים
העתידין כמו עד היום הזה שכל המקרא שכל הדורות הנאים הקוראים את המקרא הזה
אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו עכ"ל (ואין בן דעת הרש"ס במאמר עד
היום הזה, רק עד ימי הסופר שכתב את הדבר, ולכן בחורה פירושו עד ימי משה, כמ"ס
למעלה (י"ט ל"ח), והעתקתי שם לאנו ע"ש), ופי' הפסוק הזה לפי דעת המתרגם לל"א
הוא בן, שאברה' קרא שם המקום ההוא [ה' יראה], ע"ש המאורע בעבור שאמר בתפלה
ליחמק אלהים יראה לו הנה לעולה, ונחמקיים בן שהראה לו הקב"ה איל להקריבו חחת בנו,
ולזכר הנס הנפלא הזה קרא בן למקום ההוא, כי בן הי' המנהג בנביאים ועובדי האל,
לקרוא למקומות שנעשו בהם דברים רזומים נסיים, שמות מורים עליהם, וכמו שקרא משה
שם המוצה ה' נסי (שמות י"ז ט"ו) מפני הנס שנעשה לו שם במלחמת עמלק, ויעקב קרא
למוצח אל אלהי ישראל (בראשית ל"ג ב'), להורות שהש"י הוא אלהי, וקרא למקום אשר
דבר אהו שם אלהים בית אל (שם ל"ה ט"ו), כי שם נגלו אליו האלהים, ופי' אשר יאמר
היום בחר ה' יראה, הם דברי משה כותב החורה ברבותו לסמן המקום ולהודיעו לבני דורו,
ואמר שהוא הכר אשר עליו יאמר בזמניו בחר ה' יראה, כלו' שכן הי' רגיל ומפורסם בזמיו
כפי ההמון, שעל הכר ההוא יראה הכבוד וכן הנתיים משה שעליו יראה הכבוד לעולם,

(טז) וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְהוָה
 כִּי יֵעָן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
 וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת־בְּנֵי אֶת־יְחִידָךָ:
 (יז) כִּי־בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְהִרְבֵּה אֲרֻבָּה
 אֶת־זְרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִחֹל
 אֲשֶׁר עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זְרַעְךָ
 אֶת שַׁעַר אֵיבָיו: (יח) וְהִתְבָּרְכוּ
 בְּזְרַעְךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עִקְבֵי אֲשֶׁר
 שָׁמַעְתָּ בְּקִלִּי: (יט) וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם

(טז) אונד שפראך: כייא מיר
 זעלבסט האבע איך געשוואר-
 רען, שפריכט דער עוויגע,
 דאס, ווייל דוא דיעועם גע-
 טהאן, אונד דיינען איינציגען
 זאהונדיג פֿער ווייניגער ט
 האסט, (יז) דאס איך דיך
 זענען, אונד דיינען זאמען
 מעהרען ווילל וויא דיא שטער-
 גע דעס הימעלס, אונד וויא
 זאנד אס אדער דעס מעע-
 רעס, זא דאס דיין זאמע
 אייננעהמען זאלל דאז טהאר
 זיינער פֿינרע: (יח) מיס דיי-
 געס זאמען זאללען זיך אויך
 זענען זאללע פֿעלקער דער ער-

דע צור בעלאהונג, דאס דוא טיינער שטימע געהארט האסט! (יט) היערויף נינג
 תרגום אונקלוס ר ש י

(טז) וַיֹּאמֶר בְּמִיָּמַי קִיַּיִמִית אָמַר יי אָרִי
 חֲלַף דִּי עֲבַדְתָּא ית פֿתָּגְמָא הַדִּין וְלֹא מִנְעַתָּ
 ית בָּרַךְ ית יְחִידָךָ: (יז) אָרִי בָּרַכָּא אֲבָרְכִינָךָ
 וְאַסְגָּאָה אֲסַגְיִית בְּנָךְ פֿכֹּכְכִי שְׁמַיָּא וְכַחְלָא
 דִּי עַל בֵּית יִמָּא וַיִּרְתּוּן בְּנָךְ ית קְרוּי סְנַיִיהוּן:
 (יח) וַיִּתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנָךְ כָּל עַמְמַיָּא דְאַרְעָא
 חֲלַף דִּי קְבִילְתָּא לְמִיָּמַי: (יט) וְחַב אֲבָרְהָם

הפורעות כדי שאמר היום בכל דורות
 הבאים כבר ה' יראה אפרו של יצחק לבור
 ועומד לכסרה: (יז) ברך אברכך. אחת
 לאב ואחת לבן: והרבה ארבה. אחת
 לאב ואחת לבן: (יט) ויש אברהם נבאר
 שבע. לא ישיבה ממש שהרי בזכרון היה
 יושב י"ב שנים לפני עקידתו של יצחק
 ולא נבאר שבע והלך לו לזכרון כמו ש'
 ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים
 מרונים משל זכרון הראשונים והם ששה

ב א ו ר

שכאשר יבואו לא"י יבחר ה' מקום לשבתו להיות בית עולמים כענין שנאמר והי' המקום אשר
 יבחר ה' (דברים י"ב י"א), אותו המקום קרא אברהם ה' יראה: (טז) כי נשבעתי, אף שהנתיחו
 השם בלאתו מחרן, וגם אחרי הפרד לטע מעמו, ובנרית בין הנחרי', ובנוותו על המיל', לא
 מלאו בכל הבטחו' שבועה עמהן כמו כאן בעבור עשותו הדבר הגדול הזה, וכ' הרמב"ן ז"ל הונעת
 שלא יגדוס שום חטא שיכלה זרעו או שיסול ביד אויביו ולא יקיס, והנה זו הבטחה שלימה
 בנאולה העתידה לנו עכ"ל: יען, הרד"ק בשרש' הביא המלה הזאת בשרש יען ופירשה כמו
 בעבור (ור"א צמור בנימוקיו שם כתב שלא נאה לעולם רק לתשלוס גמול אס טוב אס רע,
 הנה יען משא ה' אחי (ישעי' ס"א א'), שהביא שם הרד"ק, יבטיש כללו), והראב"ע כתב
 שהיא כטעם ענה שהמעשה הזה יענה ויעיד: (יז) כי, שב על כי נשבעתי גאס ה', והתחיל
 שם במלת כי שהוא כמו אשר להזכיר ענין השבועה ומה נשבע, ור"ל כי ברך אברכך, וערס
 גמרו בוונתו זכר סבת הבטחה ההיא, מן יען עד יחידך, ואחרי אשר גמר ענין הסבה בכל
 מלת כי ושב אל ענין השבועה שהתחיל בו כי ברך אברכך, וכן דרך הכתוב בנמה מקוסות:
 אח שער איביו, סי' ארץ אויביו, ונקראת כל הארץ כן על שם כניסתה שהיא שער הארץ
 לפי שהארץ המזקה והבטורה חזקה היא בכניסתה שיש סניבותיה הרים או ימים וכיון שננסו האויבים
 ועברו אותם השערי' הרי כל הארץ נכנסת לפניהם: (יח) עקב, שגר באחרית, ונקרא כן כי כמו
 שהעקב סוף הגוף, כן השגר סוף המעש': (יט) וישב אברהם אל נערו, ולא הזכיר יצחק

אל נערי ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע:

אברהם צו וינען קנאבען צו ריק; ויא מאכטען זיך אויף, גינגען צוזאמען נאך באר שבע, אונד אברהם בעזעטצט מע ויך אין באר שבע.

עס

ויהי

ר ש י

תרגום אונקלוס

ועשרים שנה כמו שפירשנו למעלה: אחר

לוח עולימודי וקמו ואזלו פחדא לבאר שבע ויחייב אברהם בבאר שבע:

ב א ו ר

כי הוא נראתו, (הראש"ע), ולדעת רז"ל הוליכו משם לבית סם ועבר ללמוד דרכי ה': וישב אברהם בבאר שבע, ל' רש"י לא ישיבה משם שהרי בחזרון ה"י יושב י"ב שנים לפני עקידתו של יצחק ולא מבאר שבע והלך לו לחזרון כמו שג' ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים (נראשית ג"א ל"ד), מרובים משל חזרון הראשונים והם כ"ו שנה כמו שפירשנו למעלה עכ"ל, וכן כתב למעלה בפסוק ויגר אברהם בשם ס"ע, אבל לא נמלאו כל דבריו אלה גם"ע רק ז"ל ימים רבים, הימים הללו מרובים על של חזרון שהיו עשרים וחמש שנה והללו עשרים ושש שנה עכ"ל, וכלאון הזה ממש הוא דב"ר, ולא יותר, ומלת הראשונים הוסיף רש"י, והכל הוא לפי דעתו שאברהם חזר לחזרון אחר שיצא מארץ פלשתים, ולפי שבעל ס"ע אמר שלא ישב בארץ פלשתים רק כ"ו שנה ואח"כ חזר לארץ כנען, ולפי דעת רש"י באר שבע היא בארץ פלשתים, ופסוק ויגר אברהם נמשך אל הפסוקים שלפניו ע"כ נשיא מארץ פלשתים ולא מבאר שבע והלך לו אל עיר מערי א"י, ויראה שהוכרך לומר שחזר לחזרון ולא לעיר אחרת מא"י בעבור הכתוב בתחלת פ' סיי שרה וחמת שרה בקריית ארבע הוא חזרון וגו', והוקשה לו ומי הביאה לשם אם לא אברהם גר שם והלך משם עם יצחק אל הר המוריה והיא נשארה שם ומתה, אבל דוחק הוא לפרש וישב אברהם שאינו ישיבה משם, גם מדוע יודיע לנו הכתוב זאת אם לא חיה' הכוונה ששז אל ביתו, שדרך הכתוב להודיע תמיד אחר איזה סיפור שהי' בדרך, כמו וילך וישב לבן למקומו (נראשית ל"ב א'), ויקם בלעם וילך וישב למקומו (במדבר כ"ד כ"ה), ומדוע יספר כאן ישיבת ארעי שהי' לו בבאר שבע ויעזוב מלהודיע חזרתו אל מקום עיקר ישיבתו, ויותר גדלה התמיהה כי לא זו הדרך מירושלים אל חזרון (שאינם רחוקים מן הירדן והמה כמעט בקו שזה שניהם), ללכת דרך ארץ פלשתים הסמוכה ליס המערבי רחוקה מחזרון וירושל' ומדוע הוכרך ללכת דרך שם, אבל כבר כתבתי דעתי בפסוק ויגר אברהם שיחנן שאינו נמשך למעלה רק שהוא כמו וכבר גר ערם בא אל באר שבע הי' גר בארץ פלשת' כ"ו שנה בדעת בעל ס"ע והיינו בגרר עיר המלך, לפי שבאר שבע איננה בארץ פלשתים רק בארץ כנען סמוך לחזרון (ומלאתי און לי בפי' ר"ע ספורנו כאשר העתקתי לשונו למעלה בפסוק ויקם אבימלך וגו' וישבו וגו' ע"ש), ואברהם היה גר בגרר כ"ו שנה, וכשנעשה יצחק בן כ"ה שנה נשלמו כ"ו שנה של גרר אז בא לגור בבאר שבע שהיא בא"י ואיננה מארץ פלשתים, ונחפעל מזה אבימלך לילך אליו לנקש ממנו כריתת ברית, ואח"כ ויקם אבימלך וגו' וישבו אל ארץ פלשתים במשמעו כי יצא מארצו, ושז אלה, ואחר שגר אברהם, בבאר שבע י"ב שנה שהי' אז יצחק בן ל"ז שנה נלטה על העקידה, ואחר העקידה, שב לבאר שבע, ולפי הסברא יש שם כל שארית ימיו, ולכן נטע שם אצל שהוא גן אילנות לקבוע בה דירת קבע (שנלי ספק לא יטע סדרם בארץ פלשתים שהיתה לו בדירת ארעי, ולכן נאמר ויגר בגרר ולא וישב, משח"כ בבאר שבע נאמר וישב אברהם בבאר שבע), רק שרה בשמעה מעקידת בנה הלכה לחזרון לפי שהיתה סמוכה לבאר שבע לשאל שם על אודות בנה, כנזכר גם' הישר, שהלכה לשם לשאל את מי עוברי דרך על יצחק בנה, שלא ידעה להיכן הוליכו אברהם, כי לא הגיד לה, וכשהגיעה לחזרון מתה מחמת זעז, בשמעה שלקחו להעלהו לעולה, וכן נזכר במדרש רבה הניאן רש"י ז"ל בתחלת פ' סיי שרה, ומאמר ויבא אברהם לספור לשרה הוא

(כ) ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה לך מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך: (כא) את עויץ בכרו ואת

הרגום אשכנז (כ) עם וואר נאך דיעוען בעועי בענהשטען אלס דעם אברהם בעאנט ווארד: זיעהע: מלכה האט אויך קינדער געבארען זייעם ברודער נחור: (כא) בעט: לך זינען עלמעסטען זאָהן עויץ

תרגום אונקלוס

(כ) והיה בטר פתגמיה האליו ואיחוי לאברהם למימר הא ילדת מלכה אף היא בן לנחור אחיך: (כא) ית עויץ בוכריה וית

(כ) אחרי הדברים האלה ויגד וגי' נשבו מהר המורה היה אברהם מהרהר ואמר אלו היה בני שמיט כבר היה הולך בלא בנים הי' לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכנז וממלא בשו"ה הקב"ה שגולדה רנקה בת

זוג והיה הדברים האלה ההורו דברים שהיו ע"י עקידה: גם היא אף היא השוי' משפחותיה למשפחה אברהם מה אברהם י"ב שנים שילאו מיעקב כ' בני הגבירות וד' בני שפוט אף אלו כ' בני גבירות

באור

כפועו לפי שחזר לבאר שבע ולא מלא שם את שרה ואמר לו שהלכה לחברון ומתה שם ונא מנאך שבע לספדה, ואין לורך לפרש מהיכן בא, כי הוא חוזר על פרשה הקודמת שמפורש שם ויש אברהם בבאר שבע, ואף כי בנואו מהר המורה לבאר שבע לא יש שם כי הלך לחברון לספוד לשרה ולקברה, הנה ענין הכתוב הוא רק להגיד שם נתישב להיות לו לדידת קבע והשלים ענין באר שבע ואת"ל יסבר שהלך לחברון לקבור את שרה ואת"ל חזר לבאר שבע והנה המתבונן בדרכי זה יראה שעל ידו יומרו כל הסיקות שנפלו בכחונ' והוא מסבי' עד מאוד לדברי חכמינו ז"ל בנ"ר ובבריית' דס"ע, ונשאתי את לבני לחלוק על דברי רש"י ז"ל בזה, כי ראיתי שגם הרמב"ן ז"ל כפי' חולק עליו מכמה טענות נכונות וחזקות שהביא, ואולם גם דעת הרמב"ן ז"ל לא יראה צעיוני מכל וכל, ויש לי בזה משא ומתן ארוך ונד דברי הרב ז"ל, והשנתי על כל הראיות שהביא לחזק את דעתי, בטענות ישרות, ולפי שהדברי ארוכים ויולאים מנדרה בלורה הכתובי' שגדרתי בעד, הולכת אלעזס, וזכנה הארכת בזה יותר מן הרגיל אללי: ועל פי דרכי זה תרגום המתרגום האשכנזי ששם אברהם בבאר שבע (אונר אברהם בעשעטלע זך וכו'), כוונתו בקצונו' דירה: (ב) ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה גם הוא מלכה גם הוא, שגוד לאברהם הנה מלכה אמת שרה ילדה גם היא לנחור אחיך בני' ושראוי שתחתן נהם כי כבר נולדה הבקת מנחור, והיא אמת נאותה לאברהם מלא אביה שהי' אחיו, ולשרה מלא אמותה, ועיקר הכוונה היא בשליל רנקה, אבל אחרי שהולך להזכירה, הזכיר כל בני נחור, להודיע יחוסו ונתיב, שהיו ראויים לידבק בזרעו של אברהם, ועל כלם אמר כי אם אל ארני ואל מולדתי חלף, כי דחוק הוא שנאמין שהגוד לאברהם בפעם אחת כי חלה גם ילדה מלכה את בני' אלם כולם, ושלא ידע מהם עד עתה, (ממהר"י אברבנאל בשם ר"ן, ועיין עוד שם), והנה לפי כשגמר יראה שציקר כוונת מניד הנשורה היתה על רנקה שנולדה לו, ושעורו, הנה כבר ידעת כי ילדה מלכה גם היא בניס לנחור אחיך, שהם אלה עין ונח וגומר ונתואל, הנני מבשר לך עתה שנתואל ילד את רנקה, והפירש' הקטל' הזאת הוא הקדמה לסיפור זוגי זלחק שפירש שאחריה, והיתה הנשורה בעבור שידעו שאברהם לא יתחתן בבני' הארבות רק במשפחתו, וכן פי' ר"ע בספרו, ואולי לא נולדה רנקה עדיון בבית אביו עד רנקה: (כא) אח עויץ, על שמתקראת ארץ עין שיש שם איוב, והיא סמוכה לרמסק ונקרא' בלשון העמים (גוטע), כי הברת העי"ף אללם כמעט כמו צימ"ל מעורבת עם נו"ף כקמית העברים הספרדים, והעו"ת קמונה לנ"ל אללם, כנודע:

בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם :
 (כג) ואת כשד ואת חזו ואת
 פלדש ואת ידלף ואת בתואל :
 (כד) ובתואל ילד את רבקה
 שמנה אלה ילדה מלכה לנחור
 אחי אברהם : (כה) ופילגשו ושמה
 ראומה ותלד גם הוא את טבח
 ואת גחם ואת תחש ואת
 מעכה : פ

אונד דעססען במדעה בוז וויא
 אויך דען קמואל, דען שטאמט-
 פאטער פאן ארם ; (כג) פלדש
 נעה דען כשד, דען חזו, דען
 פלדש, דען ידלף אוינה דען
 בתואל. (כד) בתואל אכער
 האט רבקה געצייגט; דיעוע
 אַכט קינדער האטטע מלכה
 דעם נחור געבאָרען, וועלכער
 אברהם'ס ברודער וואָר ;
 (כז) אויך ויין קעכסווייב, דע-
 רען נאָמע ראומה וואָר, אויך
 דיעוע געבאָר טבח, גחם,
 תחש אונד מעכה.

תרגום אונקלוס

ר ש י

בוז אחיהי וית קמואל אביהי דארם :
 (כג) וית כשד וית חזו וית פלדש וית ידלף
 וית בתואל : (כד) ובתואל אוליד ית רבקה
 המניא אלין ילידת מלכה לנחור אחיהי דאברהם : (כה) ופילגשו ושמה
 ראומה וילידת אף היא ית טבח וית גחם וית תחש וית מעכה :

וד' בני פלגש : (כג) ובתואל ילד את
 רבקה. כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא
 בשביל כסוק זה :
 וילחיהיה ושמה
 ראומה וילידת אף היא ית טבח וית גחם וית תחש וית מעכה :

ב א ו ר

בוז, ממנו ילא אליהוא בן פרנאל הנוזי, אשר מריעי ליוז; ואח קמואל אבי ארם, לא
 הזכיר ארם רק להודיע ולהזכיר קמואל כי ארם הי' נכבד מאביו ואולי קמואל אשר הי'
 נדורס וזה אבי ארם, (הרמב"ן) ול"ס שגם זאת היא הקדמה ממש הכונה התורה אל
 מה שזכר ארם כמה פעמים בתורה: אבי ארם, ראש משפחה, וכן מתורגם בל"א :
 (כב) ואח כשד, מזההו נתישנה ארץ כשדים אשר קראוה ע"ש אנוס : (כד) והלד גם הוא
 וגו', פירושו, ותלד לו גם היא, אבול"ט של ותלד ע"ס דרבנו תהי' לחבור המאמה הקודם
 המתירם אליו בזמן ארבעה עשרה שנים, בי הגיד לו המגיד שחאשר לקס לו פילגש
 ושמה ראומה, אז ילדה לו גם היא בנים ארבעה, וי"ע ספורנו כתב ו"ל והגיד המגיד
 שגם פלגשו ילדה את מעכה שהיט' כמו כן ראוייה לבנו אס לא יזכר ברבקה ולא ילמדך
 לזרע כנען עב"ל, הנה הנהב כשזויות שמענה הית נקבה, ולא ידעת מי הגיד לו זאת, ואס
 ה"א הנקבה שנסוף לחנו לזה, הלא מלאוה פעמים רבות לזכרים, כמו יהוד', ישעיה,
 ירמיה, ודומיהם רבים, ואולי בעבור שמלאנו אנשלוס בן מעכה בת חלמי מלך גשור (שמואל
 ב' ג' ג'), וכן מענה בת אנשלוס (מלכים א' ט"ו ב') שהיא גם אשה, חשב שלא יתבן
 להיות שם אים, אבל נמלאו שמות מאותפים לאיש ולאשה כמו שרי אשת אברהם נמלא שכול
 גם שם אים מן האנשים אשר נשא גסים וכרות בתחלת בית שני, מכנדי שני שרי (עזרא
 י"מ), וכן אביה בן רבשעם מלך יהודה, ואביה בן ירבעם, נמלא ג"כ שם אשה ואשת חלזון
 אביה (ד"ה א' ב' כ"ד), ודומים יבן, במ"ג הראש"ע בסוף פ' וישלח, והנה עס שכל מסרשי
 הפשט לא הודיעו לנו אס מעכה זכר או נקבה הוא, הנה חז"ל אמרו במ"ה זכר הוא, כי
 דרשו הנה ולדה מלכה גם היא, ומה אברהם ולא מזהו י"ב שנים, ס' בני בכורות, וז' בני
 בני שפחה, אף אלו מ' בני גבירה וד' בני פלגש :